

Kommuner glömmer bort de anhöriga

Man bör vara påläst, man ska kunna läsa lagen för socialtjänst och sjukvård och så måste man kunna humma. Så blir man effektiv på alla plan i arbetet med anhörigstöd.

Oändligt många är de anhöriga som arbetar i det tysta med att ta hand om en sjuk make eller maka, en åldrig förälder eller någon annan i den närmsta kretsen som inte klarar sig själv. Om de skulle avlönas för sitt slit skulle det kosta samhället 183 miljarder kronor varje år. Det är försvarsbudgeten gånger tre. Hur kan det vara så här när lagen ställer så hårda krav i anhörigfrågan?

Finns i Varberg – arbetar över hela landet

Anhörigas Riksförbund arbetar över hela landet men har sitt kansli i Varberg. En av dem som arbetar här är Anett Karlsson, ombudsman. Hon berättar en märklig sak: I tidernas begynnelse fanns en ihärdig ideell rörelse som arbetade med anhörigfrågor, det fanns lokalavdelningar över hela landet, staten sköt till utvecklingspengar. När en ny socialtjänstlag kom 2009 fick anhörigfrågan en tyngd som den inte haft förut.

Ny lag utan verkan

– Då försvann all den här aktiviteten. Då skulle det rulla på av sig själv, berättar Anett Karlsson. Om lagen hade efterlevts hade situationen varit god. Problemet var bara kommuner och landsting inte riktigt hängde med i svängarna. Många av dem uppfattade inte lagens krav kring anhörigskapet och andra ansåg sig inte ha möjlighet att uppfylla dem. Alltså fick civilsamhället kavla upp ärmarna – igen.

Nedslående resultat

Anhörigas Riksförbund gjorde 2019 en kartläggning av hur väl kommunerna följer socialtjänstlagen och resultatet blev ganska nedslående berättar kommunikätören Maria Erlandsson.

– Dels var det en låg svarsfrekvens och dels visade resultatet stora brister bland de svarande kommunerna, säger hon.

Dålig samverkan

Bristerna handlade till stor del om dålig eller obefintlig samverkan mellan kommuner och regioner/landsting. Det finns ett verktyg som heter SIP, Samordnad individuell plan, som är till för att alla aktörer omkring en patient ska dra åt samma håll men Anett Karlsson tycker inte det fungerar.

– Hur många anhöriga är med på SIP:ar? Det skulle behövas många fler.

FOTO: ANHÖRIGAS RIKSFÖRBUND

KANSLIET I VARBERG: Åsa Bengtsson, administratör och projektutvecklare, Åsa Jansson, ekonomi och medlemsfrågor, Maria Erlandsson, kommunikätör och redaktör, Anett Karlsson, ombudsman, och Julia Charleson, kanslichef.

Hon berättar att hon träffat anhöriga som har 40–50 olika kontakter och ingen pratar med de andra.

– Man kan inte ha 40–50 personer med på ett SIP-möte, säger Anett Karlsson.

Anhöriga måste tillfrågas om sina behov

Kommunen frågar alltid vårdtagaren vilket stöd han eller hon behöver, mer sällan de anhöriga. Många av dem får inte grundläggande behov som sömn, mat och trygghet tillgodosedda men vet inte vem de ska vända sig till.

– Du som är anhörig är inte skyldig att ta hand om din make eller make och du ska bli tillfrågad om du behöver hjälp, förklarar Maria Erlandsson.

Anhöriglinjen viktigt redskap

Förbundet har ett mycket viktigt redskap i Anhöriglinjen, och det är här hummandet kommer in. Hit ringer man när man behöver någon att prata med och 1177 eller akutpsykiatrin inte känns rätt. De volontärer som svarar när man ringer har alla egen erfarenhet av att vara anhöriga. Det första de lär sig inför uppdraget är att lyssna utan att avbryta, ifrågasätta eller komma med goda råd.

Man måste fortsätta lyssna

– Man hummar sig igenom ett samtal, säger Anett Karlsson. För det hörs när man slutar lyssna. Det är jätteviktigt att man fortsätter lyssna. Och så sammanfattar man samtalet. Sedan är många nöjda. När de har pratat färdigt har de kommit med lösningen själva. Många samtal börjar i moll och slutar i dur.

Svårt att engagera medlemmarna

Medlemsfrågan kan tyckas lite bakvänd. Anhörigas Riksförbund har 5 000 medlemmar i 60 lokalföreningar i hela landet, men det ligger i sakens natur att de inte räknar med nån vidare rekrytering.

– Man skulle kanske önska fler aktiva medlemmar, men de går ju redan på knäna. Det är ett av våra dilemman när det gäller medlemsrekrytering. De orkar inte ta på sig en sak till, säger Anett Karlsson.

Vill helst packa ihop

Egentligen skulle de vilja att hela förbundet fick packa ihop och gå hem – i den bästa av världar skulle det ideella anhörigstödet inte behövas.

– Det kommer aldrig att hända, säger Maria Erlandsson.

*Harald Bergengren, kommunikatör
Psykiatrin Halland
September 2020*

FAKTA

Anhörigas Riksförbund grundades 1996 och är Sveriges enda riksorganisation som arbetar för att förbättra livsvillkoren för anhöriga. Förbundet har cirka 5 000 medlemmar i 60 lokalföreningar. I Halland finns lokalföreningar i alla kommuner utom Falkenberg. Ordförande i föreningens styrelse är Ann-Sofie Högberg, 71, tidigare socialdemokratisk politiker i Huddinge.

